

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 นี้ ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. ความสำคัญของหลักสูตร
3. องค์ประกอบของหลักสูตร
4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
7. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
8. ปัญหาการใช้หลักสูตร
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

ในเรื่องความหมายของหลักสูตร ได้มีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านให้ความหมายต่าง ๆ กัน ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรในระดับโรงเรียนหมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับ

นักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สวัสดี จงกล (2527) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดซึ่งระบุจุดหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ และเกณฑ์การใช้หลักสูตร ซึ่งจัดให้นักเรียนเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้เจตคติ ทักษะและพฤติกรรม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

อ่ำรง บัวศรี (2532) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

บุญมี เฌรชอด (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลความรู้ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในและนอกโรงเรียน

กิต (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้สำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง
2. หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงทั่วไปหรือค่าโครงเฉพาะ ซึ่งทางโรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อรับประกาศนียบัตร หรือสามารถเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป
3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียน ภายใต้การแนะนำของโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว พอสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงมวลความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมทั้งหมดที่จัดไว้อย่างเป็นระบบให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในและนอกโรงเรียน

ความสำคัญของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรเป็นแม่บทในการจัดการศึกษา หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง ลันด์ อรรถบารุง (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนด แผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นนิติบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถานบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ทางการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแล ติดตามผลให้ เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริม ความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่า จะ เป็นไปในรูปใด
8. หลักสูตรจะกำหนด แนวทาง ให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะ

เป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลัง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือ
ในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วง
เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา อ่างถึงใน ภูมิ เทรยอด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง
ความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญ
ดังนี้

1. หลักสูตร เป็นเครื่องมือพัฒนาสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา
เนื้อหาสาระ และอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน
การสอน
2. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐาน ให้ทุกสถาบันการศึกษาจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์อย่าง
เดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน
3. หลักสูตรเป็นหลักและแนวทางปฏิบัติของครู
4. หลักสูตรเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ ด้วยเหตุที่ประชาชนเป็นตัว
จักรสำคัญจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือเลวลง ประชาชนจะมีคุณภาพดีหรือไม่
ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรการศึกษา

ส่วนธำรง บัวศรี (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า ในการจัดการศึกษา
นั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและ
แต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่า ควร
เรียนวิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจ และ
ควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้ว
จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าเยาวชน รวมทั้งผู้เรียนทั้งหมดจะได้รับ
การศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัด

ประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว ก็เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับ การศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้ ทิศทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร

การจำแนกองค์ประกอบของหลักสูตรอาจแตกต่างกันบ้าง แต่ในหลักการ แล้วจะมี สารสำคัญที่เหมือนกัน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สมิทร คุณานกร (2523) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

สัจด์ อูทรานันท์ (2528) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควรกล่าวถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรจะมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน
6. การประเมินผล

ตำรา บัณฑิต (2532) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

บุญมี เจริญ (ม.ป.ป.) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

ทาบ (Hilda Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน หรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

สมิทร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย กิจกรรมหลัก 5 ประเภท ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

สังต์ อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่าง หลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย และเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตร ควรมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ชำระ ขวศรี (2532) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตร แม่บทเพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ได้ทำการกร่างและได้ผ่านการทดลองและทดสอบ จนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป ซึ่งมีขั้นตอนที่ต้องกระทำ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. กำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. เลือกเนื้อหา
6. จัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้
8. กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน

ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1950) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร โดยตั้งเป็นคำถามไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องจัดให้แก่เด็ก
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินการต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นวัฏจักร และควรมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผลหลักสูตร
6. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เพราะนอกจากจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าแล้ว ยังจะต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่าต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การเตรียมการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาความพร้อมของโรงเรียน เช่น การเตรียมเกี่ยวกับวัสดุประกอบหลักสูตร และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ งบประมาณ อาคารสถานที่ และบุคลากรที่ใช้หลักสูตร
2. การเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร โดยจัดอบรมในรูปของการประชุมเชิงปฏิบัติการ
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร และสื่อการสอน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสถานแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่าประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสถานแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย และการสอนของครู ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมาย และการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร ให้ออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรที่เรียกทั่ว ๆ ไปว่า ประมวลการสอน โครงการสอน หรือแผนการสอน ซึ่งจะช่วยขยายความของหลักสูตรให้กระจ่างมากขึ้น และเมื่อครูจะลงมือทำการสอนจริงนั้น อาจต้องทำบันทึกการสอนอีกด้วย เพื่อให้เห็นแนวทางใน

การสอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม การนำหลักสูตรไปปฏิบัตินั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ เช่น ขนาดของห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน แบบเรียน ฯลฯ

3. การสอน ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่จะสัมฤทธิ์ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนควรอำนวยความสะดวก ให้ความรู้ คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวโยงกันโดยบุคคลหลายฝ่าย คือ

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดการให้มีการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน

2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3. การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยครูและนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ ความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอน

5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบนักเรียนว่าได้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่บกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป

กรมวิชาการ (2534) กล่าวว่า การดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ โรงเรียนเป็นหน่วยงานปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารจะต้องศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร สามารถชี้แนะแนวทางในการปรับหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การบริหารหลักสูตร การประเมินผลเพื่อออกมาตราฐานวิชาการของโรงเรียน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในโรงเรียน และต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของหลักสูตร ในการช่วยให้หลักสูตรบรรลุจุดหมายนั้น สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงมีดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. การจัดทำกำหนดการสอน และตารางสอน
4. การจัดชั้นเรียน
5. การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียน
6. การส่งเสริมงานทางด้านวิชาการ
7. แนวปฏิบัติในห้องเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรที่กล่าวข้างต้น หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลัก 3 ประการ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ในขอบเขตของกิจกรรมหลักทั้ง 3 กิจกรรม ดังกล่าว สำหรับรายละเอียดของกิจกรรมหลักทั้ง 3 ประการ มีดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้มีเป้าหมายที่แท้จริงอย่างไร สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของชุมชนเพียงใด การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้นทางโรงเรียนมีการวางแผนรับความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรอย่างไรทั้งในด้านตัวครู วัสดุประกอบหลักสูตร งบประมาณ อาคารสถานที่ ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะต้องมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และมีค่านิยมที่ดีเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องศึกษานี้ฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร เพราะการมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นของครู ผู้บริหาร และผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งเท่ากับการใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายไปแล้วครึ่งหนึ่ง รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรที่ควรศึกษาได้แก่

1. เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร
2. หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง
3. เวลาเรียน สาระสำคัญที่เปลี่ยนแปลง และแนวดำเนินการ
4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
5. กระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อหลักสูตร
6. การจัดทำแผนการสอน
7. การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน
8. การวัดผลและประเมินผลการเรียน

9. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจึงจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

1.3 การเขียนแผนการสอน แผนการสอน หมายถึง หนังสือที่มีจุดประสงค์เพื่อให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู โดยจัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ในแผนการสอนจะมีข้อเสนอแนะว่าจะสอนเรื่องอะไร นานเท่าใด เพื่อจุดประสงค์อะไร ปฏิบัติกิจกรรมอะไร และวัดผลอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่ง แผนการสอนเป็นเครื่องขยายหลักสูตรเป็นเครื่องมือช่วยผู้สอนดำเนินงานการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการประเมินผล โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียน และสื่อการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ผู้สนใจเลือกได้ตามความจำเป็น และความเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2525)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527) ได้ให้แนวคิดในการวางแผนการสอนไว้ว่า การวางแผนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของระบบการสอน ที่เป็นการเตรียมล่วงหน้าก่อนสอน โดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้จากการดำเนินงานตามระบบการสอน ซึ่งแผนการสอน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. วิชาและเรื่องที่จะสอน
2. หัวเรื่อง
3. ความคิดรวบยอด
4. วัตถุประสงค์
5. เนื้อหา
6. กิจกรรมการเรียน
7. สื่อการสอน
8. การประเมินผล

ในการเขียนแผนการสอนนั้นครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการเขียนแผนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่า ในการเขียนแผนการสอนนั้นครูควรมีการวางแผน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และคำอธิบายกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วิชาที่ครูจะสอนในแต่ละรายวิชา

2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

3. นำโครงสร้างของเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์และจุดประสงค์รายวิชา มากำหนดหัวข้อเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้สัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มประสบการณ์เป็นการกำหนดการสอนระยะยาว

4. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในคู่มือครู แล้วจัดทำแผนการสอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียน ให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อ เพื่อครุนำไปปรับเขียนให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนของแต่ละวันในแต่ละสัปดาห์ต่อไป

5. จัดทำแผนการสอน โดยครูจะต้องพิจารณาหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้า อ้างอิง สาระสำคัญสำหรับครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน วัสดุสำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ข้อทดสอบสำหรับวัดประเมินผลนักเรียน

แผนการสอนจึงเป็นสิ่งที่บอกแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ครู เพราะในแผนการสอนจะบอกจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการสอน การประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอนไว้อย่างครบถ้วน การจัดทำแผนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

1.4 การจัดการด้านวัสดุหลักสูตร วัสดุหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมาย โรงเรียนซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จำเป็นต้องมีการจัดการด้านวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรแก่ครูอย่างเพียงพอ และสามารถนำไปใช้อย่างสะดวก อังรอง บัวศรี (2532) กล่าวว่าวัสดุหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรได้จัดทำหรือจัดหาเพื่อช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัสดุหลักสูตรมีความสำคัญไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้สอนผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เข้าใจหลักสูตรดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยในด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน เป็นต้นว่าช่วยในการสอน ช่วยในการบริหารงานหลักสูตร และช่วยในการนิเทศการศึกษา ประโยชน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ช่วยให้การปฏิบัติงานของทุกฝ่ายดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะมีความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ตรงกัน

ประเภทของวัสดุหลักสูตร มีหลายประเภทได้แก่สิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือหลักสูตร คำแนะนำในการสอน คือ การประเมินผลการเรียนรู้ วัสดุหลักสูตรนอกจากนี้อาจเป็นในรูปของ แผ่นภาพ แผนภูมิ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียงและภาพ สไลด์ และภาพยนตร์ สิ่งที่สำคัญก็คือ ไม่ว่าจะอยู่ในประเภทใด วัสดุหลักสูตรนั้น ๆ จะต้องมียุทธประสงค์อย่างเดียวกัน คือช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการใช้หลักสูตรดีขึ้น และนอกจากนี้กรมวิชาการ (2534) กล่าวว่าวัสดุหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัสดุประเภทอุปกรณ์การสอนสำหรับครู และวัสดุ ฝึกปฏิบัติสำหรับผู้เรียน กรมต้นสังกัด โรงเรียน และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดมาบริการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครูดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเอกสารหลักสูตรนั้นเป็นเอกสารที่ออกแนวทางในการจัดการศึกษา และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายนั้น กรมวิชาการเป็นผู้ดำเนินการพิมพ์เผยแพร่แล้ว ดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา
3. แนวการสอน
4. คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำหมู่ประโยชน์
5. คู่มือการประเมินผลการเรียน
6. คู่มือการจัดบริการแนะแนว

วัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม การนำหลักสูตรไปใช้นั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ (สมิทร คุณานุกร, 2523) การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรจึงประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การเตรียมบุคลากร เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร ครูผู้สอนควรได้มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การที่จะให้ครูพัฒนาความรู้ความสามารถดังกล่าวได้ จำเป็นต้องจัดให้มีการอบรมครู เพื่อให้ทราบแนวทางในการดำเนินการ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527) ได้กล่าวว่าการเตรียมบุคลากรควรจัดดำเนินการในหัวข้อต่อไปนี้

1. ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งเป็นขั้นต้นของการพัฒนาหลักสูตร
2. ลักษณะพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก จะให้ความรู้แก่ครูในการเลือกเนื้อหาความรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในแต่ละวัยที่แตกต่างกัน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นแนวทางให้ครูได้ศึกษาเพื่อวางแผนงานในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม
4. เนื้อหาความรู้ ครูมีความจำเป็นต้องเข้าใจเนื้อหาความรู้ที่จะสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และจะต้องมีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาด้วย
5. การวางแผนการจัดการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและปรัชญาด้านการศึกษาของชาติ

6. การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญยิ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรต่อไปด้วยการเตรียมอบรมครูเพื่อให้หลักสูตรดังกล่าวจึงถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ถ้าครูไม่ได้รับการอบรม นวัตกรรมเทคโนโลยี วิธีการสอน ขบวนการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ แม้จะเขียนเสนอแนะไว้ชัดเจนที่หลักสูตรคู่มือครู แต่การนำไปใช้อาจจะมีการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ การใช้หลักสูตรก็จะดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ การฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำ และควรจัดในรูปประชุมปฏิบัติการ ให้ทุกคนได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และทดลองสอน เนื้อแก้ไขปรับปรุงโดยการทำเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 2 สัปดาห์ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525)

2.2 การจัดตารางสอน การจัดตารางสอนเป็นการจัดให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาครบตามหลักสูตรในเวลาที่กำหนด ทศนีย์ ศุภเมธี (ม.ป.ป.) ได้เสนอหลักทั่ว ๆ ไปในการจัดตารางสอน ดังนี้

1. หลักสูตรกำหนดระยะเวลาคาบละ 20 นาที ในการจัดแต่ละครั้งจะจัดกี่คาบก็ได้ แต่ควรให้สอดคล้องกับกลุ่มวิชา
2. การกำหนดคาบเวลาในกลุ่มวิชาเดียวกันควรยืดหยุ่นได้
3. ต้องคิดเวลาที่เปิดเรียนจริง คือ หลักสูตรกำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน และเปิดเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน
4. ต้องจัดแบ่งเวลาแต่ละกลุ่มออกเป็นสัปดาห์ตลอดปีการศึกษา
5. ตีตารางจัดเนื้อหาครบทั้ง 5 วัน จัดเป็นสัปดาห์ ๆ ไป

กรมวิชาการ (2534) ได้เสนอแนวปฏิบัติ ในการจัดตารางสอนของครูในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การจัดตารางสอนไม่ควรใช้ช่วงเวลาเท่ากันหมด เพราะครูจะใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ แบบตามความเหมาะสมและต้องฝึกกระบวนการ ต้องศึกษากำหนดการสอนในแต่ละ

ช่วงเวลา ซึ่งต้องมีการเรียนการสอนหลายเรื่องจากกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มีการเรียนการสอนที่ต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันให้เหมือนกับชีวิตจริง

2. จัดช่วงเวลาการเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและจิตวิทยาของเด็กระดับประถมศึกษา ซึ่งมีช่วงเวลาประมาณ 20 นาที
3. จัดช่วงเวลาให้โอกาสฝึกทักษะหลาย ๆ ช่วง และฝึกบ่อย ๆ จะช่วยให้การฝึกทักษะพัฒนาอย่างรวดเร็ว
4. กำหนดวันปิด-เปิดภาคเรียนในปีหนึ่ง ๆ ไม่นับวันหยุด ให้มีเวลาเรียนตลอดปี 200 วัน แล้วศึกษาว่าแต่ละกลุ่มประสบการณ์มีอะไรที่ต้องเรียนบ้างในแต่ละสัปดาห์ แล้วจัดให้มีเรื่องที่เรียนให้สัมพันธ์กัน
5. จัดช่วงเวลาเรียนมากน้อยตามความเหมาะสม โดยนึกถึงกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรฉบับปรับปรุง เพื่อการเสริมสร้างลักษณะนิสัยและกระบวนการเรียนรู้ตามข้อ 1
6. การสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ควรสอนตามลำดับแผนการสอน เพราะต้องฝึกทักษะตามขั้นตอน การฝึกทักษะการเรียนรู้ คำ ประโยค และข้อความ ส่วนคณิตศาสตร์สอนให้จบเป็นเรื่องไปตามลำดับ สำหรับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ อาจเลือกให้เหมาะสมกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงให้เรียนก่อน-หลังได้ตามความเหมาะสมของเหตุการณ์วันสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนสภาพของท้องถิ่น

ดังนั้นในการจัดการการสอนจึงจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนการสอน ลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ตลอดจนต้องอาศัยหลักจิตวิทยา เพื่อช่วยให้การจัดการสอนเป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสมในแต่ละระดับชั้น และสอดคล้องกับคาบเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ด้วย

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนเป็นงานของหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นงานของหัวหน้าสถานศึกษาในแต่ละแห่ง การจัดครูเข้าสอนจำเป็นจะต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด (สังด์ อุทรานันท์, 2528) ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวถึงการจัดครูเข้าชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาว่ามีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากจุดประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช

2521 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กได้ผลตามเจตนาารมณ์ของหลักสูตร ครูที่เข้าสอนจะต้องเป็นทั้งผู้สอน เป็นทั้งพี่เลี้ยง และเป็นผู้คอยแนะทางที่ถูกที่ควรให้กับเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดี การจัดครูเข้าชั้นผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด อารมณ์ และนิสัยใจคอของครูแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบที่สุด

2.4 การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู แบบเรียนและสื่อการเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำและจะละเลยส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะทำการสอนแบบใด จะเลือกกิจกรรม ประสบการณ์อย่างไรให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กอยากเรียน และทำให้การเรียนน่าสนใจ การจัดทำสื่อการเรียนอาจารย์ร่วมกันทำเป็นกลุ่มโรงเรียนจะช่วยแบ่งเบาภาระและการทำงานของครู และจะครอบคลุมเนื้อหาสาระได้มากกว่าเพราะช่วยกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญคือผู้เรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ และตรงกับความต้องการของชุมชน (บุญมี เณรยอด, ม.ป.ป.)

กรมวิชาการ (2534) กล่าวถึงการจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนไว้ว่า การบริการวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักสูตร มีสิ่งดังกล่าวครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ได้สะดวก ทันเวลาและคุ้มค่า การบริการวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายต้องมีการจัดการอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ครูวิเคราะห์และตรวจสอบความต้องการวัสดุเอกสารประกอบหลักสูตร แล้วแจ้งให้โรงเรียนทราบ
2. โรงเรียนรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการของครู แยกประเภทเป็นสิ่งที่ต้องจัดหาและจัดซื้อ
3. โรงเรียนส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่ให้บริการ ได้แก่ อำเภอ จังหวัด สำหรับสิ่งที่ต้องจัดซื้อโดยใช้งบประมาณ

สิ่งที่เราต้องจัดหา ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
นวัตกรรมการสอน ฯลฯ ที่เป็นของท้องถิ่น ให้ส่งไปยังศูนย์วิชาการระดับกลุ่มโรงเรียน
ศูนย์วิชาการจังหวัด และเขตการศึกษา

4. หน่วยงานที่ให้บริการตามข้อ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแล้วดำเนินการผลิตหรือ
จัดทำตามความต้องการ แล้วนำไปบริการโรงเรียนหรือหน่วยปฏิบัติ

5. หน่วยงานตาม ข้อ 3 ซึ่งได้แก่ เขตการศึกษา และจังหวัด ส่งข้อมูลไปยัง
กรมวิชาการ เพื่อขอรับบริการในเรื่องเอกสารหลักสูตร และความช่วยเหลือทางวิชาการ ในกรณี
ไม่สามารถจัดบริการให้หน่วยปฏิบัติได้

6. กรมวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการช่วยเหลือตามบทบาทหน้าที่
การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนจึงเป็นการอำนวยความสะดวก
สะดวกแก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง
โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของครู รวมทั้งประสานงาน
กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือและจัดบริการด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนแก่ครู
ได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

2.5 การเตรียมอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อ
การใช้หลักสูตร เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถม-
ศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึง การเตรียมอาคารสถานที่สำหรับการใช้หลักสูตร โดยยึด
เป้าหมาย และหลักการของหลักสูตร ตลอดจนจุดเน้นต่าง ๆ ดังนี้

1. การสอนตามแนวทางของหลักสูตร คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตาม
รูปแบบของการปฏิบัติในชีวิตจริง คือ มีการสังคมนระหว่างบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
การฝึกให้ครู ผู้เรียน บุคคลอื่น ๆ มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการฝึกการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ใน
สังคมในอนาคต ดังนั้นการดำเนินชีวิตในโรงเรียนจะต้องเหมือนที่บ้านและสังคมในชุมชนนั้น ๆ คือ
ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ทำหน้าที่คล้ายบิดามารดา ครูอาจารย์ในโรงเรียน เหมือนพี่น้อง ผู้เรียน
เหมือนลูก ๆ ที่จะต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลา มีบรรยากาศมีลักษณะประชาธิปไตยและเป็นกันเอง
ซึ่งจะช่วยจูงใจให้เด็กอยากมาโรงเรียน

2. สภาพแวดล้อมสำคัญที่จะเป็นต้นแบบให้ผู้เรียน การสอนจริยศึกษาด้วยการทำตามแบบอย่าง เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาลักษณะนิสัยในตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีแบบอย่างดี ผู้เรียนอาจเกิดความขัดแย้งในระหว่างการปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้องควบคุมการปฏิบัติตนของครูในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา การแต่งกาย ตลอดจนมารยาทต่าง ๆ ฯลฯ

3. จัดบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและทำงานร่วมกัน เช่น ให้มีการเลือกตั้ง ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระในลักษณะมีวินัยในตนเอง เช่น เข้าแถวโดยไม่ต้องมีครูควบคุม ช่วยดูแลรักษาความสะอาด รดน้ำต้นไม้ ดูแลรักษาห้องสมุดของโรงเรียนเสมือนกับเป็นสมบัติของตนเอง

4. จัดให้มีห้องสมุด มุมหนังสือหรือแหล่งวิชาที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรห้องสมุด อาจใช้วัสดุท้องถิ่นมาจัดทำ อาจมีเสื่อปูพรมม้านั่งให้นั่งนอนอ่านหนังสือได้เหมือนที่บ้าน

5. มีบริเวณสำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น มีพื้นที่สำหรับการเกษตร สนามสำหรับเล่นกีฬาต่าง ๆ พร้อมด้วยอุปกรณ์การเล่น โรงเรียนที่มีสภาพไม่อาจหาที่สำหรับการเกษตรได้ อาจนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เช่น ปลูกพืชผักลอยฟ้า ปลูกในภาชนะต่าง ๆ ที่เคลื่อนที่ได้ง่าย

6. จัดสถานที่สำหรับผู้เรียนได้ฝึกออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เช่น สถานที่สำหรับปั่นปาย ชิงช้า และอุปกรณ์การเล่นอื่น ๆ ที่ผู้เรียนเล่นเองด้วยความปลอดภัย เพราะผู้เรียนในระดับประถมศึกษามีกำลังกายและพลังงานมาก ถ้าไม่มีที่ฝึกผ่อน ออกกำลังกาย จะมีอารมณ์หงุดหงิด แสดงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และอาจก่อความวุ่นวายขึ้นในโรงเรียนได้

7. โรงเรียนต้องจัดบริการทางด้านสุขภาพสำหรับครู ผู้เรียน เช่น น้ำดื่ม ห้องส้วม ห้องพยาบาล เรื่องของน้ำดื่มและน้ำใช้ควรจัดให้เพียงพอต่อกิจกรรมตามหลักสูตร ซึ่งต้องมีการปฏิบัติจริง เช่น ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 จะต้องมีการฝึกการแปรงฟันจริง ๆ อย่างสม่ำเสมอหลังจากรับประทานอาหารเข้า กิจกรรมการเกษตร การประกอบอาหาร การทำความสะอาดในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

8. โรงเรียนต้องจัดอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไปให้มีความสะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและได้อยู่ใกล้ชิดสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเป็นตัวแบบที่ดี อันเป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน

9. จัดป้ายนิเทศสำหรับโรงเรียน ห้องเรียน ป้ายสถิติ ป้ายชื่อนั้น ให้อยู่ ในสภาพปัจจุบัน และใช้ประโยชน์ได้ การจัดป้ายนิเทศเป็นการประชาสัมพันธ์เรื่องต่าง ๆ ให้ บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบ ป้ายนิเทศเหล่านี้ควรอยู่ระดับสูง ต่ำ ซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำวิสัยทัศน์ หรือภาพ หรือข้อความไปติดได้ด้วยตนเอง

การจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับการใช้หลักสูตร จึงเป็นสิ่ง สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปปฏิบัติในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนควรได้มีการวางแผนในด้านการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับหลักสูตรให้มากที่สุด

2.6 การนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือ สจัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวถึง การนิเทศและติดตามและการใช้หลักสูตรว่า ระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางใน สถานะผู้พัฒนาหลักสูตรควรจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็นการ เพิ่มเติม และติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้องมีปัญหาใด เกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาก็จะได้หาทางแก้ไขให้ลุล่วงลงไป สำหรับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรก็อาจจะมีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูได้ดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง การนิเทศการใช้หลักสูตร หรือนิเทศการจัดการ เรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศก็คือ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้ คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ ผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ จะต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน ส่วนสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวถึงการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรว่า การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่ เป็นกันเองแก่ครู ในอันที่จะปรับปรุงครูและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทาง การศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีและสามารถจะใช้

หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องจัดให้มีระบบนิเทศทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ ถือว่าการนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัด องค์การ เป้าหมาย นิเทศ วิธีการนิเทศ และกิจกรรมในการนิเทศ กำหนดไว้อย่างชัดเจน การ บริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษาจะต้องประสานสัมพันธ์กัน วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ควร ตั้งอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศควรเน้นในเรื่องการทดลอง การสังเกต การวินิจฉัย และความเชื่อได้ และควรเป็นเรื่องของความร่วมมือของครูทุก ๆ คน โดยให้ครูทุกคนมีโอกาสดูแลออกอย่างเสรี ทั้งในการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมและเทคนิคต่าง ๆ ที่สถานศึกษาอาจจะเลือกจัดให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ การจัดป้ายนิเทศ การจัดมุมหนังสือ การให้คำปรึกษาแนะนำ การสาธิต การสอน การไปเยี่ยมชมโรงเรียน การศึกษาค้นคว้า วิจัยทดลอง การจัดนิทรรศการ การให้ไปฝึกงาน การใช้กลุ่มสร้างเสริมคุณภาพ และการสังเกตการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงานจำเป็นต้องมีการควบคุมติดตามหรือกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีลักษณะกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผนหรือโครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เน้นการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้หรือมีใญ่หาอะไรหรือไม่

การนิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครู จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยให้ครูได้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนในที่สุด

2.7 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรว่า หมายถึง ภารกิจที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรจะต้องวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อการสื่อสารสองทาง และเสริมสร้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุแห่งการขัดแย้งต่าง ๆ รวมทั้ง

สนับสนุนนโยบายการดำเนินการใช้หลักสูตร การวางแผนงานประชาสัมพันธ์หลักสูตร เป็นเสมือนหัวใจของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้เกิดการประสานงาน ขจัดอุปสรรคและปัญหาซ้ำซ้อน ถ้าขาดการวางแผนก็ยากที่งานการใช้หลักสูตรจะดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ การวางแผนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรควรจัดเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และภายหลังการใช้หลักสูตร การวางแผนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ จะต้องกำหนดหรือระบุสิ่งที่ต้องการประชาสัมพันธ์ไว้ อย่างชัดเจนว่าเพื่ออะไรบ้าง จะต้องสร้างความเข้าใจในสิ่งใด หรือด้วยการแก้ปัญหาใดในหลักสูตร
 2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จะต้องระบุให้แน่ชัดว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร มีพื้นฐานการศึกษาหรือภูมิหลังอย่างไร รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ เช่น พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งว่าใครจะสามารถเป็นผู้นำความคิดเห็นหรือมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสารหลักสูตรไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น
 3. การกำหนดหัวเรื่อง จะต้องกำหนดให้แน่นอนว่า แนวหัวเรื่องเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรจะเน้นไปทางใด ตลอดจนการกำหนดสัญลักษณ์ หรือข้อความที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว
 4. การกำหนดระยะเวลา จะต้องมีการกำหนดช่วงระยะเวลาหรือจังหวะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อาจจะเริ่มทำการเผยแพร่เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ล่วงหน้าเป็นการกระตุ้นความสนใจ
 5. การกำหนดสื่อและเทคนิคต่าง ๆ จะต้องกำหนดลงไปว่าจะใช้สื่อหรือเครื่องมือใดบ้าง รวมทั้งเทคนิคอื่น ๆ
 6. การกำหนดงบประมาณ จะต้องกำหนดงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานให้ชัดเจน การกำหนดงบประมาณรวมทั้งกำหนดบุคลากรที่จะต้องใช้ในการดำเนินงาน
- การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่มีการปรับตรงจุดใด มีจุดเน้นอย่างไร และมีวิธีปฏิบัติในการใช้หลักสูตรอย่างไร ถ้าทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันจะทำให้

เกิดความร่วมมือสนับสนุนการใช้หลักสูตรตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

3. การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต การจัดการเรียนการสอน จึงประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนล่วงหน้าของครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีการจัดทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน วิธีการวัดผลและประเมินผล ตลอดจนเครื่องมือวัดจุดประสงค์ย่อยไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ และบรรลุผลตามจุดประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนของครูว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การเตรียมตัวในระยะยาวหรือการเตรียมตัวโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องเตรียมในเรื่องการศึกษาถึงหลักสูตร การศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นตัวหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ และตลอดทั้งการศึกษาวิธีการวัดและการประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ตามหลักสูตรใหม่

2. การเตรียมตัวในระยะสั้น หรือการเตรียมตัวเพื่อที่จะสอนในแต่ละวัน ซึ่งครูจะต้องทำกำหนดการสอนและตารางสอนก่อนว่าจะสอนเรื่องอะไร ใช้เวลาที่สอนกี่คาบ แล้วจึงไปดูแผนการสอนหรือคู่มือครู เพื่อศึกษาความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหาสาระรายละเอียดว่ามีอะไรบ้าง แล้วพิจารณาความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดและจุดประสงค์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ รวมทั้งการศึกษากิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนทั้งหมด การวัดและประเมินผล ตลอดจนการศึกษาเนื้อหาสาระเพิ่มเติม การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ดังนี้ เป็นต้น

การเตรียมการสอนของครูจึงมีส่วนสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะการเตรียมการสอนเปรียบเสมือนการเตรียมความพร้อมของครูก่อนลงมือสอนจริง ช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูอีกด้วย

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีจุดเน้นอยู่ 2 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดหาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยวิธีสอนที่แก้ปัญหา กระบวนการทำงาน และฝึกกระบวนการต่าง ๆ จนติดเป็นนิสัย การฝึกให้นักเรียนหาความรู้ โดยเน้นกระบวนการ จะทำให้นักเรียนนำข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สร้างทางเลือกประเมินผล ฯลฯ จนจำข้อมูลและเกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องท่องจำ

ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดเน้นทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้มีการรวมเอาวิธีสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการเรียนการสอนเรียกว่า "ทักษะกระบวนการ 9 ประการ" เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และกลุ่มผู้เรียนโดยครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องดำเนินการสอนให้ครบทุกขั้นตอน เพราะการสอนแต่ละครั้งมีจุดเน้นที่ต่างกัน อาจเริ่มจากขั้นที่ 1 แล้วไปเน้นขั้น 4, 5, 6 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามทักษะกระบวนการทั้ง 9 ประการ ก็เป็นสิ่งที่มุ่งหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. ขั้นตระหนัก ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็น เห็นความสำคัญของปัญหานั้น ๆ ต้องการเรียนรู้หรือแก้ปัญหา

2. **ขั้นวิเคราะห์วิจารณ์** ผู้เรียนนำปัญหามาแยกแยะหาสาเหตุ ความสำคัญ และพิจารณาองค์ประกอบของปัญหา
3. **ขั้นสร้างทางเลือกที่หลากหลาย** ผู้เรียนเสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยไม่ต้องกังวลว่าดีหรือไม่ดี
4. **ขั้นประเมินและเลือกทางเลือก** ผู้เรียนคิดและอภิปรายถึงแนวทางเลือกในการแก้ปัญหา และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
5. **ขั้นปฏิบัติ** ผู้เรียนตกลงวางแผนปฏิบัติตามทางเลือกโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ลงมือทำ ค้นคว้าหาความรู้ ฯลฯ
6. **ขั้นปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์** ครูติดตามให้กำลังใจ และยอมรับเพื่อให้ผู้เรียนให้ความร่วมมือ และลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ
7. **ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติ** ผู้เรียนตรวจสอบการปฏิบัติงาน รายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ครูให้การเสริมแรง
8. **ขั้นปรับปรุง** ถ้ามีปัญหาในการทำงาน นักเรียนยอมรับปัญหา ช่วยกันเสนอแนะ และนำไปปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง
9. **ขั้นประเมินผลรวม** ผู้เรียนสรุปผลการทำงานของตนเอง

กรมวิชาการ (2521) ระบุแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูยึดเป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรยึดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ผู้สอนควรจะใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของตนเอง และท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนให้เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการ และ ภาควิปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของเอกัตบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้
4. กำหนดเวลาเรียนแต่ละคาบให้โรงเรียนจัดทำเป็นช่วงสั้นหรือยาว ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2527) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ได้เตรียมไว้ ดังนั้นครูจึงควรเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กันในทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน อุปกรณ์การสอนและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วัย ความสามารถและความสนใจของเด็ก เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายที่วางไว้

3.3 การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ (2525)

ได้เสนอแนะถึงแนวทางเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรมิครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ไม่ใช่ผู้สั่งการ และครูควรทำหน้าที่ประสานงาน รับรู้ในการจัดวางแผน รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ
2. กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินงานยึดเป็นหลักในการทำงานและเป็นขอบเขตของการดำเนินงาน
3. รูปแบบการจัดกิจกรรม มุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน โดยให้นักเรียนร่วมกิจกรรม แต่ละประเภทด้วยความสมัครใจ และได้ผลดี
4. การจัดกิจกรรมควรมีความสำคัญเท่าเทียมกับการจัดเรียนการสอน สถานศึกษาควรพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้อง

ประภาพรพรณ สุวรรณสุข (2524) กล่าวถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้การเรียนการสอนตามประมวลการในหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเสริมหลักสูตรย่อมต้องไม่มีการให้หน่วยกิตหรือคะแนนที่จะส่งผลให้นักเรียนสอบไล่ได้หรือตก

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้นักเรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูผู้สอนควรได้มีการพิจารณาจัดกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องและเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนก็ควรดูแลเอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

3.4 การใช้สื่อการสอน

เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภทและหลายชนิด การนำมาใช้จึงจำเป็นต้องเลือกให้เหมาะสมซึ่ง อ่าง บัวศรี (2532) กล่าวถึงหลักในการเลือกสื่อการเรียนการสอนพอสรุปได้ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ ถ้ามีการกำหนดจุดประสงค์ไว้ชัดเจนการเลือกสื่อการเรียนการสอนย่อมทำได้ง่าย
2. ต้องเหมาะสมกับวัยและพื้นฐาน ประสบการณ์ของผู้เรียน ตามปกติการจัดชั้นเรียนจะสอดคล้องกับวัยและเนื้อหาวิชา การจัดประสบการณ์ก็ยึดหลักเดียวกัน ถ้าจะให้ประสบการณ์ที่จัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ในระดับประถมศึกษาควรใช้สื่อที่เป็นจริง มองเห็นชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนระดับมัธยมและอุดมศึกษา สื่อการเรียนการสอนจะมีลักษณะสลับซับซ้อนขึ้น

3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนแต่ละคน และควรเปิดโอกาสให้เขาได้เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสามารถและความสนใจ และให้เป็นที่พึงพอใจด้วย
4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
5. ต้องหาได้ง่าย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนว่า ครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวคิดปรัชญา จุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรอย่างละเอียด เพื่อจะได้มองเห็นทิศทางของหลักสูตรแม่บทอย่างชัดเจนก่อนจึงจะสามารถกำหนดสื่อการเรียนการสอนได้ ซึ่งมีองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกใช้สื่อ ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหาของวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ความแตกต่างของลักษณะเนื้อหาของวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ว่าจะเน้นด้านใด เช่น พลศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติ แต่เนื้อหาสังคมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะเน้นกระบวนการความรู้ความเข้าใจ ครูจะต้องวิเคราะห์ได้ เพื่อกำหนดสื่อให้ตรงตามลักษณะการเรียนรู้
2. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ครูต้องศึกษาว่า เนื้อหาที่จะสอนในแต่ละครั้งนั้นมีจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างไร ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับผู้เรียน เพื่อกำหนดสื่อให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ตัวผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงวัยและจำนวนผู้เรียน จะได้จัดสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียน
4. สภาพท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นตัวกำหนดว่าสื่อการเรียนการสอนที่ครูเลือกใช้นั้นจะสามารถจัดหาและนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมของครู จะทำให้การศึกษากการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

3.5 เทคนิคและวิธีสอน สุวัฒน์ พุธเมธา (2523) ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีสอนว่ามีหลายวิธี จึงมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกวิธีสอนมาใช้ให้เหมาะสม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ในเนื้อหาวิชา และความสนใจของครูวิธีใดก็ตามที่ครูเห็นว่านำมาใช้ได้ผล ครูมีความพอใจในการที่นำมาใช้ก็ควรใช้วิธีนั้น
2. เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน
3. เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน
4. เหมาะสมกับวัย เวลาและสถานที่ที่จะใช้สอน
5. เหมาะสมกับอุปกรณ์และสภาพแวดล้อม

รุ่งทิภา จักรกร (2527) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้นไม่มีวิธีหนึ่งวิธีใดที่ดีที่สุด วิธีสอนแต่ละวิธีมีความดีเด่นโดยเฉพาะไม่เหมือนกัน และมีขอบเขตการใช้งานที่จำกัด ดังนั้นการเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสอนมาก แต่ทว่าการดำเนินการสอนมักจะไม่คงที่ มีการผันแปรไปได้เสมอ เพราะฉะนั้นการเลือกวิธีสอนให้เหมาะกับภาวการณ์หนึ่งเท่านั้นยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องพิจารณาและคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และต้องมีวิธีสอนหลักและวิธีสอนสำรองด้วย

เทคนิคและวิธีสอนจึงเป็นกระบวนการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ สุนัน ญูวงศ์ (2531) กล่าวถึงเทคนิคและวิธีสอนว่า ถ้าพิจารณาถึงลักษณะการเรียนการสอนในปัจจุบันจะเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ฉะนั้นพฤติกรรมด้านใดจะเปลี่ยนไปมากน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับนักเรียนว่ามีพฤติกรรมแต่ละด้านเพียงใด และประสบการณ์ใหม่ที่ครูจะให้นั้นจัดเป็นพฤติกรรมด้านใด ดังนั้นครูจะต้องใช้เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ หลายวิธีให้เหมาะสมกับนักเรียน จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ได้ครบ ซึ่งจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีสอนมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบย่อมมีลักษณะและวิธีการสอนแตกต่างกัน เมื่อนำวิธี

สอนแบบต่าง ๆ มาจัดประเภท ตามลักษณะเฉพาะแล้ว แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ได้แก่วิธีสอนที่ครูเป็นผู้สอน ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ครูเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมาย ควบคุมเนื้อหา จัดกิจกรรม และวัดผล เป็นต้น วิธีสอนแบบนี้ได้แก่วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนโดยการทบทวน
2. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ วิธีสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบนิรนัย วิธีสอนแบบบทบาท และวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

จะเห็นได้ว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูสามารถเลือกใช้วิธีสอนต่าง ๆ ได้หลายวิธี เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย วิธีสอนแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป การนำวิธีสอนมาใช้จึงขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่จะพิจารณาเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา วัย ความสามารถ และสถานการณ์นั้น ๆ

3.6 การวัดและประเมินผลการเรียน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527) ได้กล่าวถึงการวัดผลการเรียนการสอนว่า การวัดผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น ครูจะต้องให้ความสนใจต่อความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา และควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้อยู่เสมอ โดยการถามความรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน การสังเกต การมอบหมายงานให้ทำ และในปลายภาคเรียนก็จัดให้มีการสอบประจำภาคเรียน เพื่อทดสอบความรู้ของผู้เรียนโดยตรงอีกด้วย ส่วนผลที่ได้จะเก็บบันทึกไว้เพื่อรายงานความก้าวหน้าในการเรียนให้ผู้ปกครองทางบ้านทราบต่อไป ผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลนั้นจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ครูได้กำหนดไว้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วย่อมจะต้องมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีความสามารถตามที่กำหนดไว้ด้วย และเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องออกแบบทดสอบเป็น รวมทั้งประเมินผลของคะแนนที่ได้มาด้วย

สำหรับวิธีการวัดผลและประเมินผลความสามารถและพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น จากการให้คะแนน จากการสังเกตของครู การเขียนรายงานของนักเรียน การตรวจสอบบันทึกรายงาน หรือจากการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยการสาธิต หรือการแสดงความสามารถหน้าชั้นเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ครูอาจจะทราบความสามารถของผู้เรียนได้จากการสัมภาษณ์ การตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ การตรวจดูผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ได้แก่ งานในด้านฝีมือ ความสามารถทางดนตรี การวาดภาพ หรือการแสดงได้อีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์ และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนยังคงยึดหลักการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ประเมินผลจึงต้องเป็นผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้านต่าง ๆ ระเบียบประเมินผลซึ่งเคยกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่วัดผลและประเมินผลการเรียนตั้งแต่ ป.1 ถึง ป.5 นั้น บัดนี้ได้กระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสินและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น โรงเรียนต้องดูแล ควบคุม ให้การวัดผลและการประเมินผล เป็นไปตามระเบียบการประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน
2. การประเมินผลระหว่างภาค ถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้ ความสามารถตามจุดประสงค์ ต้องจัดให้มีการซ่อมเสริม

3. การประเมินผลปลายทาง ให้เลือกประเมินผลเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ ส่วนจะแยกข้อสอบเป็นกี่ฉบับ หรือฉบับเดียว หรือจะมีกี่ตอนเป็นเรื่องที่โรงเรียนเป็นผู้พิจารณาเอง แต่ในกรณีที่นักเรียนอยู่ชั้นเดียวกันแต่มีหลายห้องเรียน ควรแต่งตั้งในรูปของคณะกรรมการ

การวัดและประเมินผลการเรียนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลนั้น เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ในอันที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน บรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูต่อไป

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ในระดับโรงเรียนการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ถ่องแท้ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และบรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ บุคคลดังกล่าวจะมีบทบาทในการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือ สัมฤทธิผลของหลักสูตร ซึ่งมีสาระสำคัญนอสรุปได้ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญอันดับแรกในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนจึงมีบทบาทเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร โดยจะต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร งบประมาณอาคารสถานที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และสำรวจข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร มีการเตรียมอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและคนในชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อ

ต่อการใช้หลักสูตร และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการจัดโครงการ ประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

ล่งดี อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้หลักสูตร ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม หรือ จัดประชุมสัมมนา เป็นต้น
5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ในฐานะผู้บริหาร จึงต้องเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน นอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือครู ในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

บทบาทของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

ในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนโดยตรง หลักสูตรจะล้มเหลวหรือไม่เพียงใด จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของครูผู้สอนเป็นสำคัญ สมิตร์ คุณานุกร (2523) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะทำให้หลักสูตรบังเกิดผลตามที่มุ่งหมาย สิ่งแรกที่ครูจะต้องทำ คือ การตีความหมายของความมุ่งหมาย ไม่ว่าจะมีความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือความมุ่งหมายของหมวดวิชาก็ตามว่า มีความหมายในทางปฏิบัติอย่างไร จะจัดการเรียนการสอนอย่างไร

จึงจะบรรลุถึงความมุ่งหมายนั้น

ส่วน แรมสมร อยู่สถาพร (2531) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรว่า ครูคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง คณะผู้สร้างหลักสูตรและผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนต่อการใช้หลักสูตร ให้เข้าใจหน้าที่และบทบาทอย่างถ่องแท้ ครูทุกคนควรมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรที่ตนจะต้องนำมาใช้ นอกจากนี้ครูควรจะได้รับการศึกษา ฝึกอบรมให้มีความรู้ ทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา ตลอดจน ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กที่จะสอน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2534) กล่าวถึงบทบาทของครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่า พฤติกรรมของ ครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพ การศึกษาโดยตรง ครูต้องเลือกใช้วิธีสอนต่าง ๆ อย่างตรงจุดหมายและเหมาะสมกับสภาพการเรียน ครูผู้สอนทุกระดับจำเป็นต้องรู้และเข้าใจ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการทั้ง 9 ประการ ครูผู้สอนจะต้องฝึก ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมโดยผ่านขั้นตอน กระบวนการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำจนเป็นนิสัย และใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและท้องถิ่น แล้วให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่สนใจ จนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษา สิ่งที่จะช่วยครูให้สามารถฝึก ผู้เรียนให้เกิดทักษะกระบวนการได้นั้น ครูจะต้องแสวงหา และพัฒนาเทคนิควิธีสอนหลายวิธี เช่น สอนอย่างไรผู้เรียนจึงจะเกิดความตระหนัก สอนอย่างไรผู้เรียนจึงจะพัฒนากระบวนการคิดและ กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่สามารถเอื้อต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการเหล่านั้น จนสามารถนำรูปแบบการเรียน การสอนที่คิดค้นได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับผู้เรียนของตนเอง เพื่อจะได้สนองจุดเน้นของหลักสูตรที่เน้น ให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการนั่นเอง

จะเห็นว่าครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษารายละเอียดของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำหลักสูตรไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่กำหนดไว้

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีสาระสำคัญ ดังนี้

หลักการ

หลักสูตรศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์

ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดหมาย

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม

3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้าง

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหายของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป.5-6 โรงเรียนอาจเลือกกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป.5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้โดย
ประมาณ ดังนี้

มวลประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ					
	ป.1-2		ป.3-4		ป.5-6	
	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือ การเรียนรู้	50	1,500	35	1,050	25	750
2. กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	15	450	20	600	25	750
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	25	750	20	600
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	10	300	20	600	30	900
รวม	100	3,000	100	3,000	100	3,000
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	600

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

อนึ่งสำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม

ปัญหาการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้นิเทศ และผู้เกี่ยวข้อง สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ (2530) ได้รวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่า คุณภาพการศึกษาของประถมศึกษายังไม่เป็นที่พอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะของนักเรียนที่จบการศึกษายังไม่บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนและการนิเทศยังไม่เป็นที่พอใจ ปัญหาการประถมศึกษาที่มีทั้งปัญหาที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของระบบการศึกษา เช่น ปัญหาทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม และปัญหาภายในระบบการศึกษาโดยตรง เช่น ประสิทธิภาพของการปฏิบัติ ความขาดแคลนและความไม่สะดวก ส่วนประเด็นปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า

1. หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อุดมคติ ยากเกินไป เนื้อหาวิชาบางอย่าง ยากและไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. การส่งเอกสารประกอบหลักสูตรล่าช้าและไม่เพียงพอ เนื้อหาและกิจกรรมในแผนการสอนและคู่มือครูไม่ชัดเจน และซับซ้อน ยากต่อการปฏิบัติจริง
3. ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร ไม่ได้ทำหน้าที่บริหารการใช้หลักสูตรแก่ครู โดยเฉพาอย่างยิ่งการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนอย่างเหมาะสม ไม่ส่งเสริมการพิจารณาความดีความชอบพิเศษแก่ครูที่จัดการเรียนการสอนได้ดี
4. ครูผู้สอนขาดความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตร ส่วนหนึ่งไม่เข้าใจวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบกับครูไม่ถนัดการสอนบางกลุ่มประสบการณ์ จึงไม่สามารถตัดแปลงหรือยืดหยุ่นกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
5. นักเรียนในชนบทและถิ่นทุรกันดารมีปัญหาการขาดสารอาหาร ขาดโอกาสที่จะได้รับบริการเตรียมความพร้อมในชั้นก่อนประถมศึกษา และมีปัญหาทางด้านค่านิยมที่ไม่ดีต่อการเรียน

6. ผู้ปกครองไม่เข้าใจโครงสร้างของหลักสูตร ยังยึดติดกับการเรียนการสอนที่เคยเรียนมา จึงไม่ส่งเสริมการฝึกทักษะและลักษณะนิสัยแก่เด็ก ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูไม่เป็นลักษณะประชาธิปไตย ดังนั้นนักเรียนบางส่วนจึงไม่ได้รับการฝึกกระบวนการหม่พวกและขาดความคิดสร้างสรรค์

7. ครูไม่ได้เริ่มต้นศึกษาที่หลักสูตรแม่บทก่อน เพราะทำความเข้าใจได้ยากจึงไปศึกษาที่แผนการสอนและคู่มือครู เมื่อไม่เข้าใจในบางตอนก็ไม่สามารถขอคำแนะนำจากผู้อื่นได้

8. ครูมีภารกิจด้านอื่นมากมาย มีชั่วโมงสอนมาก จึงไม่สามารถเตรียมการสอนได้ครบทุกครั้งที่ทำการสอน

9. ครูยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนขาดการฝึกฝนเรื่องการทำงานเป็นกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการเรียน

กรมวิชาการ (2532) ได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรและองค์ประกอบที่สนับสนุนการศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียนได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ครบถ้วนและเพียงพอ

2. การจัดการเรียนการสอน ส่วนมากยังเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ และยึดครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในด้านความรู้และทักษะพื้นฐานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ นักเรียนยังไม่มีความสามารถในการอ่าน เขียน พูด และคำนวณ ไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สุขศึกษาและการอาชีพ รวมทั้งไม่มีความสามารถในการคิดตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

4. ครูใช้เทคนิควิธีการวัดผลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้อาจมากเกินไป

5. แผนการสอน รวมทั้งคู่มือครูและหนังสือบางส่วนยังไม่มีคุณภาพ

6. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

7. ผู้บริหารและผู้นิเทศบางส่วนยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรได้ดี

8. ผู้ปกครองไม่ยอมรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และยังไม่มีการประสานงานในเรื่องการเรียนการสอนระหว่างบ้านกับโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และไม่เห็นประโยชน์ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2534) ได้สรุปผลการติดตามการใช้หลักสูตรของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในระดับประถมศึกษา ซึ่งใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงในปีการศึกษา 2533 จำนวน 124 โรงเรียน มีปัญหาพอสรุปได้ ดังนี้

1. ครูผู้สอนส่วนใหญ่พยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่ในเรื่องของทักษะกระบวนการ 9 ขั้นนั้น ครูยังไม่เข้าใจดีพอ และเห็นว่าใช้ได้ดีในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ส่วนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ นั้นยังมีปัญหาในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับทักษะกระบวนการทั้ง 9 ขั้นอยู่มาก นอกจากนั้น ครูผู้สอนยังเห็นว่าหลักสูตรใหม่มีกิจกรรมมาก เป็นการสร้างภาระให้แก่ครูผู้สอน

2. โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนมีการจัดทำแผนการสอน โดยยึดแนวการสอนของกรมวิชาการเป็นหลัก รูปแบบแผนการสอนของแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันไป ปัญหาของการจัดทำแผนการสอนคือ โรงเรียนไม่มีความมั่นใจว่าแผนการสอนที่ได้จัดทำไปนั้น มีความถูกต้องหรือไม่ กิจกรรมที่ใช้สอนสอดคล้องกับทักษะกระบวนการในชั้นใดหรือไม่

3. เมื่อโรงเรียนประสบปัญหาในการใช้หลักสูตร ก็ไม่สามารถปรึกษาหรือสอบถามจากศึกษานิเทศก์อำเภอ หรือศึกษานิเทศก์จังหวัดได้ เนื่องจากศึกษานิเทศก์อำเภอไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัดได้รับฟังการชี้แจงการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงก็จริง แต่ยังไม่มีความกระจ่างชัดในเนื้อหาและหลักการ จึงไม่อาจให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนได้ทำให้โรงเรียนรู้สึกว่าการถ่ายทอดทั้งให้ต้องเผชิญกับปัญหาการใช้หลักสูตรและต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4. เมื่อมีนักเรียนย้ายโรงเรียนระหว่างโรงเรียนร่วมพัฒนาและโรงเรียนทั่วไป โรงเรียนมีปัญหาในการออกเอกสาร และการเทียบโอนการผ่านจุดประสงค์ ซึ่งเรื่องนี้กรมวิชาการยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะมีปัญหาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด และผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน คือครูผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ขณะเดียวกัน ผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำปรึกษา ส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจแก่ครูในการใช้หลักสูตร ส่วนบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ทั้งระดับอำเภอ จังหวัดหรือกรม ก็ควรมีการนิเทศติดตามผล ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

วาสนา ณ นคร (2532) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ โดยศึกษาจากผู้บริหาร และครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและครูร่วมกันจัดทำแผนงาน โครงการของโรงเรียน มีการสำรวจความต้องการของครูเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตรและสื่อ มีการจัดทำบันทึกการสอนโดยครูผู้สอน ส่วนปัญหาที่ประสบ ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุน เอกสาร หลักสูตร และสื่อไม่เพียงพอกับความต้องการ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อ

2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมการก่อนจัดครูเข้าสอน โดยการสำรวจความสมัครใจของครู มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตรตามลักษณะแผนงาน โครงการและกิจกรรม มีการประชุม

ปฏิบัติการเพื่อผลิตเอกสารและสื่อ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น วิธีการนิเทศที่ใช้คือ การเยี่ยมชั้นเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร โดยการเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ในส่วนที่เป็นปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาเตรียมตัว เนื่องจากมีงานอื่นต้องรับผิดชอบมาก ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ อำเภอย่างต่อเนื่อง และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการสอน โดยการประชุมครู พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน และการสอนซ่อมเสริม สิ่งที่ครูใช้พิจารณาเลือกเทคนิคและวิธีสอนคือ จุดประสงค์การเรียนรู้ โรงเรียนนำผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน และการจัดสอนซ่อมเสริม สำหรับปัญหาที่พบคือ ครูต้องสอนวิชาที่ตนไม่ถนัด ครูขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน ครูไม่มีเวลาพอสำหรับการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์ และครูขาดความชำนาญในการวัดผลการปฏิบัติ

วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2531) ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะ คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนคณิตศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการให้มีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอน และเอกสารประกอบหลักสูตร โดยครูผู้สอนจัดทำเอง ส่วนปัญหาที่ประสบ ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมจัดทำเอกสารต่าง ๆ
2. ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการให้มีการเตรียมครูผู้สอน โดยการประชุมชี้แจง มีการบริการเอกสารหลักสูตร โดยมอบให้ครูผู้สอนรับผิดชอบ มีการบริการสื่อการเรียนการสอนประเภทสื่อการสอนสำเร็จรูป การบริการห้องสมุด และมีการจัดดำเนินการด้านนิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และปัญหาที่ประสบได้แก่ จำนวนสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดสถานที่/ห้องเฉพาะสำหรับจัดบริการห้องสมุด ตลอดจนไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อำเภอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีสมรรถภาพด้านความรู้ทางการสอนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดการเรียนการสอนครูเตรียมการสอนทุกครั้ง กิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัด/ให้การบ้าน การใช้คำถามและการให้หนังสือ ส่วนการวัดและประเมินผล มีการประเมินทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และประเมินผลปลายปีด้วยวิธีการทดสอบ และปัญหาที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ประสบ ได้แก่ ต้องสอนหลายวิชาทำให้ไม่สามารถเตรียมการสอนได้เต็มที่ เวลาในการสอนไม่เพียงพอที่จะใช้กิจกรรมการสอนหลายอย่าง เวลาในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกันมาก และขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน

ศิริวรรณ ดีไพบูลย์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2 โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้น ป.1 ผลการวิจัยพบว่า

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ปัญหาเกี่ยวกับครู สื่อการเรียน กิจกรรมการเรียน การสอนการวัดและประเมินผล มากกว่าผู้บริหารโรงเรียน

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ความมั่นใจในรายละเอียดต่าง ๆ น้อย อันเนื่องมาจากไม่ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากผู้บริหารเท่าที่ควร

ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูไม่ชอบสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ความไม่เข้าใจหลักสูตร และครูได้รับการอบรมไม่ทั่วถึง จึงทำให้มีความลำบากในการจัดครูเข้าสอน

สื่อการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบปัญหาอันเนื่องมาจากความ
ล่าช้า และไม่เพียงพอของสื่อการเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบปัญหาความ
ไม่เหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับท้องถิ่น สถานที่เรียนคับแคบ ไม่สะดวกต่อการจัด
กิจกรรม แผนการสอนมีมากเกินไป

การวัดและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก แต่ครู
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความเข้าใจและนำไปใช้ได้น้อย สมควรจะได้รับการอบรมในเรื่องนี้มากขึ้น

วิไล โบริ์เสวีวงศ์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เขตการศึกษา 6 โดยศึกษาจากผู้บริหารและครูชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 มากเพียงด้านเดียว คือการใช้สื่อการเรียน ส่วนที่เหลือในอีก 4 ด้าน คือ
ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน และการวัดผลประเมินผล มีปัญหาปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับ
ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่าส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมี
นัยสำคัญ .05 กล่าวคือ แตกต่างกันเพียง 34 เรื่องใน 114 เรื่อง

สมพงษ์ จิตระดับ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา
และครูประจำการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 โดยศึกษาจากผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ไม่พร้อมต่อการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา 2521 อันเนื่องมาจากระดับมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนยังแตกต่างกันใน

เรื่องขนาดของโรงเรียน จำนวนบุคลากร นักเรียน และคุณภาพทางการศึกษา

2. ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการมีความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และแหล่งบริการทางวิชาการ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร กิจกรรมการเรียน การสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการมีความคิดเห็นบางส่วนต่อความพร้อมในด้าน สื่อการเรียน การวัดผลและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ความคิดเห็นอีก บางส่วนไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

จากสาระสำคัญของเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาในเรื่อง การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
 - 1.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร
 - 1.2 การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.3 การเขียนแผนการสอน
 - 1.4 การจัดการด้านวัสดุหลักสูตร
2. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
 - 2.1 การเตรียมบุคลากร
 - 2.2 การจัดตารางสอน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน
 - 2.4 การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน
 - 2.5 การเตรียมอาคารสถานที่
 - 2.6 การนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือแนะนำ
 - 2.7 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

- 3. การจัดการเรียนการสอน
 - 3.1 การเตรียมการสอน
 - 3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.3 การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน
 - 3.4 เทคนิคและวิธีสอน
 - 3.5 การวัดและประเมินผลการเรียน